12. štev. Pavšalni franko v državi SHS. I. leto.

Izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne.

Uredništvo in upravništvo »Zarje« v Ljubljani, Dalmatinova ulica štev. 3.

Sprejemajo se le frankiran dopisi. Rokopisi se ne vračajo.

ZARJA

Socialistično glasilo.

Posamezna številka stane 1 Din.

Naročnina po pošti z dostavljavljanjem na dom 4 Din mesečno. Za Nemčijo 5 Din., za drugo inozemstvo in Ameriko 6 Din.

Reklamacije so poštnine proste.

Oglasi po dogovoru.

Proletarci vseh dežel, združite se!

V Ljubljani, v soboto 19. avgusta 1922.

Ne demagogija, resno delo vodi k zmagi!

Protidraginjske ankete.

Mamljivo, vodeno mazilo za škripajoči gospodarski voz so protidraginjske enkete. Namreč enkete, ki se vrše v danes običajnem zmislu in ki stoje na danes običajni višini.

Kar po dva dni so že enketirali in sklepali. Na stote sklepov, resolucij, draginja pa rase, rase beda in draginje ni preprečil niti zakon o pobijanju draginje. Zakaj ne rode enkete uspehov? Ker hoče vlada samo omejiti draginjo, pustiti pa svobodno trgovino. — Svoboda producenta, svoboda trgovca, na drugi strani pa vezan zaslužek, vezana mezda konsumenta. Izravnava te gospodarske razlike je prvi in edini predmet protidraginjskih enket. — Ker pa hoče vlada, da bo volk sit, cela pa koza, zato so enkete in vladni ukrepi udarec v vodo. —

In še drugi razlog je, ki napravlja enkete in njene sklepe iluzorne. — Vlada se omeji na zaslišanje interesentov, ne izvede pa niti enega sklepa, četudi soglasnega.

Z enketo je redno za vlado vprašanje odpravljeno. Kdaj smo slišali, da bi izdelala vlada na podlagi enketnih sklepov detajlirani, provedbeni načrt? Resolucije pošlje v ministrstvo in tam čakajo odrešenja. —

Toliko s kritične strani! Sedaj pa par nujnih nasvetov v uvaževanje. Zadnja protidraginjska enketa je ventilirala predvsem vprašanje aprovizacij. Obenem je seveda vprašanje kontingenta. Recimo, da bo centralna vlada predloge odobrila. Koliko časa bo trajalo, da postanejo ti sklepi meso in kri! Naj sedaj pokrajinska uprava ugotovi potrebo, ustanovi aprovizacije, potem pa zagotovi kontingent! V ta namen pa je treba izdelati precej temeljitih naredb. Vsi vemo, da je letošnje žito že »spravljeno«. Spravljeno tako, da bo dohajalo le sukcesivno na trg, tako, da bo potreba večja kot ponudba. Gospodarsko-upravni program mora izdelati vlada vsaj dotlej, ko bo proglašen in osvojen sklep enkete. Temu gospodarsko - upravnemu programu se bo uprla enotna fronta producentov, ker takrat bodo šele videli, da hoče vlada resno porezati vse cvetke, ki so zrasle na gredi svobodne trgovine. Ker pa je svobodna trgovina dete sedanje, meščanske vlade, ga bo negovala in ne zadušila. Draginja pa bo rasla, konsument bo propadal, dokler ne bo postavljena proti fronti producenta, enotna fronta konsumenta.

Pozabiti pa ne smemo tudi, da je podlaga pravični razdelitvi produkcije urejen promet. Promet ima vlada v roki, pri prometu naj pokaže, da hoče resno, da ima voljo omejiti draginjo, zadovoljiti konsumenta.

Razredni proletarijat od sedanje meščanske vlade ne pričakuje nobenih dobrot. Razredni proletarijat ve, da je današnja vlada predstavnica kapitala in predstavnica veleagrarcev. Ta dva faktorja pa sta vsaki reformi svobodne trgovine nasprotna in nasprotna tudi, da bi na vrtu svobodne trgovine vrtnaril konsument. — Ker se more zavreti draginja le na račun kapitala, ker mora vlada urezati v meso producentu, kapitalu, zato so take enkete v sedanjem režimu le slepilo, nikdar pa ne zdravilo.

Prvi obrok.

Danes teden sem čital v listih, da je dospelo nakazilo prvega obroka dolarskega posojila v Belgrad.

Ministri so takoj sedli okolo zelene mize in pričeli razpravljati, kako bi razdelili ta obrok dolarskega posojila v znesku 4,500.000 dolarjev ter namenili posamezne zneske tako-le: ministrstvo javnih del 100 milijonov dinarjev, nekaj za popravo cest in mostov; dalje za dovršitev Unske železnice večjo vsoto ter še za vojnega ministra 100 milijonov.

Ministrski svet je prvotno sklenil, da se prvi obrok posojila porabi za šole in bolnice, ker je Kumanudi pozabil postaviti v redni proračun znesek 180 milijonov za te zavode.

Nerazumljivo je, kako je zamogel Kumanudi v rednem proračunu izpustiti znesek za šole in bolnišnice. To pomeni z drugimi besedami, kadar se porabi posojilo, potem ne bo več denarja za šole in bolnišnice. Pomisli, delavec, kaj to pomeni? Če ti v tovarni stroj odtrga roko ali nogo, ne boš mogel v bolnišnico, če Amerikanci ne bodo dali več denarja! To je gospodarstvo!

Nehote sem se spomnil socialističnega govornika, ki je že pred dvanajstimi leti v Avstriji kritiziral izdatke finančnega ministra na ljudskem shodu in pripovedoval, zakaj ima avstrijski vojni minister tako visoko »kapo«. Utemeljeval je to novo modo vojnega ministra na ta le način:

V državni tiskarni imajo stroj za tiskanje bankovcev. Ta stroj je tako urejen, da gre na eni strani papir vanj, na drugi strani pa lete iz dveh odprtin bankovci, pri eni odprtini sedi s »kapo« v roki vojni minister in lovi vanjo bankovce, ki lete iz odprtine. Pravtako je bil urejen stroj v kovalnici denarja; tudi tam je polovico denarja vedno pobasal in odnesel vojni minister.

Nastala je vojna in vojni ministri vseh držav so rabili denar, veliko denarja so rabili. Nato je nastal polom in takrat smo kričali na vse grlo: Zadnja vojna je bila to, zlomljen je militarizem, svobodni smo sedaj, v svobodni državi hočemo živeti in bomo živeli!

In kaj vidimo sedaj? Zopet vidimo vojnega ministra, ki ima visok šajkaž in stoji vedno v prvi vrsti, kadar vlada deli državni denar, ter ga vedno odnese največ.

Gospodje ne mislijo na zdravo gospodarstvo, zakaj, če bi mislili na to, bi morali najprej misliti na najbolj potrebno, torej v prvi vrsti skrbeti na šole, bolnišnice in železnice!

Gospodarska politika glede železnic je povsem zgrešena, železničarji in njih družine stradajo, da niti službo ne morajo opravljati, zgrešena je, ker se bo velik znesek dolarskega posojila neplodno razmetal. Država hoče graditi železnico Belgrad—Kotor, ki bo sicer dolga 400 kilometrov. Toda vsa proga Belgrad—Kotor bo služila le nekaterim belgrajskim trgovcem, dasi bo veljala ogromne milijone. Proga v dolžini nad 500 kilometrov bo tekla po neobljudenem ozemlju, kjer ni gozdov in ne rudnikov za eksploatacijo. Vsa proga ne bo imela niti ene zveze z normalno železnico! In to naj bo narodno gospodarstvo!?

Tako je bilo tudi v Avstriji kadar so gradili železnice. Inženerji so merili in trasirali, prebivalstvo je po svojih poslancih pošiljalo resolucije, končno pa je prišel vojni minister in pokazal s svojo palčico rekoč: »Železnica mora iti tod!« In basta! In železnica je stekla tam, kjer jo je vojni minister določil. In v naši blaženi državi ima tudi vojni minister zadnjo besedo!

Razdelitev prvega obroka dolarskega posojila nam je to pokazala.

Vsled neurejenih razmer na železnicah, pa bo zlasti v Sloveniji draginja naraščala, ker ne bo mogoče dovažati niti živil v toliki meri, kolikor jih rabimo.

Gospod minister Hribar lahko skliče še dvajset protidraginjskih anket, opravil pa ne bo ničesar, ker morajo ob takih razmerah ostati le blažev žegen!

Prvi obrok dolarskega posojila bi moral služiti najnujnejšim potrebam in sicer: bolnišnicam, obstoječim železnicam in šolam. A ne zgodi se tako!

Proletarijat se zbuja.

Povsod, kamor se ozremo, vidimo, da je povojno razpoloženje tako razdivjalo psiho mas, da so po vseh deželah nastali večji ali manjši spori v delavskih organizacijah. Kamorkoli pogledamo pa vidimo, da ta razbijajoča psiha ni ustvarjajoča. V nekaterih deželah, kakor v Italiji, so nacionalisti izrabili razkol v delavskih vrstah; osnovali so fašiste, ki razbijajo in pobijajo vse, kar je socialistično ali komunistično. Tam proletarijatu ne bo težko najti pravo pot zedinjene taktike, ki bo edino omogočila, da postavi delavstvo zadosten odpor proti nasilju in krivicam. V Avstriji je nastopil proletarijat združeno proti reakciji, v Nemčiji je proletarijat že dvakrat vzorno nastopil za ohranitev republike, ker je jako dobro politično izšolan in ve, da je le v strogi solidarnosti mogoče preprečiti reakcijo. In če se ozremo v Anglijo, moramo naravnost občudovati, da si je Labour Party, ki je še mlada in ki se tudi naslanja na strokovne organizacije, priborila do danes v spodnji zbornici že 74 mandatov.

V Franciji so razmere nekoliko slabejše, ker tam vlada najbolj reakcionarna buržoazija. Vendar je že zadnji komunistični kongres pokazal, da se je proletarijat tudi tam pričel zavedati svoje svetovne naloge.

Skoro po vseh državah nastopa grozovita reakcija, ker delavstvo ni na svojem mestu. Povsod imamo težke boje za izboljšanje socialnega položaja, toda ta nesrečni socialni položaj je vsak dan slabejši. Med vojno je trpelo gospodarstvo in delavstvo zaradi vojne in blokade. Sedaj po vojni pa je po verzajlski pogodbi napravljena umetna blokada, ki se kristalizira v brezmejnem izkoriščanju srednje Evrope in pa v razliki med valutami zmagovalnih in premaganih dežel. O verzajlski pogodbi je že takrat, ko je bila sklenjena ves svet trdil, da je trda, da je neizvedljiva ter da mora imeti za posledico popolno uničenje Evrope. Ali smo za gospodarsko povzdigo Evrope ali ne, ni vseeno. Mi vemo, da smo v teh razmerah obsojeni na največjo bedo še sto let, če se verzajlska pogodba ne izpremeni. Antantne države zahtevajo tako ogromna plačila, da je vsak gospodarski razvoj v teh državah nemogoč. Propadanje, pogin, to je napisano na čelu stare Evrope in z gospodarskim propadom Evrope morajo poginjati tudi evropejski delavci.

Celo angleški delavci in kongres rudarjev, ki se je vršil te dni so prepričani, da z usodo srednje Evrope ni zapečatena samo usoda Evrope, marveč tudi usoda Anglije, Francije in Italije, ki ne morejo razviti svoje gospodarske politike, če so njih sosede gospodarsko nezmožne. V tem potrjuje delavstvo zlasti dejstvo, da po vseh deželah z dobro valuto vlada velika nezaposlenost. Velika naloga svetovnega proletarijata je torej, da odločno zahteva izpremembo mirovne pogodbe, oziroma mirovnega diktata, ki v svojih posledicah učinkuje pravtako, kakor bi ga bili diktirali sami nestrokovnjaki, pijani svoje zmage.

Mirovna pogodba je izrodek kapitalizma, je gospodarski kartel, ki hoče izsesati svet. Proti temu kartelu mora nastopiti svetovni proletarijat z združenimi močmi ali pa dalje — umirati gladu.

Za nevtralnost strokovnih organizacij.

Žalostno dejstvo je, da se je slovenski in jugoslovanski proletarijat v teku dobe po prevratu, ko je imel že precej močne strokovne organizacije, zopet razbil na nešteto malih organizacij, ali pravzaprav sekt. To se najbolj opaža pri raznih mezdnih pogajanjih, kjer stoji delavstvo napram organiziranemu kapitalu razcepljeno, razbito. Podjetniki se temu pojavu lahko smejejo, ker je le v njihovo korist, če se delavstvo krega med seboj. Da, še več! Podjetniki naravnost netijo razdor s tem, da s pomočjo najetih in dobro plačanih priganjačev snujejo nove organizacije, ki so pa le na videz delavske, in jim dajejo denar ter podpirajo njihovo časopisje.

Delavstvo, zavedeno po brezvestnih demagogih in razhujskano v razne sekte, se kolje med seboj, svojega glavnega sovražnika kapitalizma pa ne vidi. V takih razmerah ima kapitalizem kaj lahko delo, da tišči delavstvo k tlom.

Dočim se delavstvo prepira med seboj, zbira kapitalizem svoje raztresene kosti po celi Jugoslaviji. Podjetnikom je seveda lažje organizirati se, ker jih je manj in ker so zanje vsi pogoji ugodnejši. Ne v zadnji vrsti je tudi država, ki pomaga delavca daviti. Razne obznane in zakoni o zaščiti države so najboljši dokaz za to.

Razlike med posameznimi strokovnimi organizacijami so tako ne-

znatne, da bi se dale ob količkaj dobri volji premostiti. Biti bi morale nevtralne. Program vsake strokovne organizacije je končno vendarle: izboljšanje gospodarskega položaja. Za politično opredelitev so politične organizacije. Vedno kažemo s ponosom na angleške strokovne organizacije, pa ravno te imajo svojo silo v tem, ker so nevtralne.

Partizanstvo torej iz strokovnih organizacij ven, pa bo hitro narasla moč slovenskega in jugoslovanskega proletarijata. Vem, da to marsikomu ne bo všeč, toda interes delavskih množic gre pred interesom posameznikov, ki se ne morejo ločiti od preteklosti. Želim, da bi vsi, ki jim je delavska stvar res pri srcu, o tem razmišljali in se oglasili.

D. M.

Rusija v luči kritike.

Iz Rusije prihajajo najraznovrstneja poročila, ki slikajo razmere v Rusiji. Čitali smo poročila o gladu in umiranju ruskega naroda, o tragediji v Astrahanu, kjer so postrelili ruski vlastodržci nad štiritisoč stavkujočih delavcev in jih okolo 200 vtopili. Končno poročajo še o smrtnih obsodbah socialnih revolucionarjev in drugih državljanov. Ta poročila prihajajo večinoma iz protirevolucijskih virov ter so kolikortoliko tendenčna.

Nobenega dvoma ni o tem, da vlada v Rusiji neobziren terorizem, ki sloni na teoriji boljševizma; preden pa izrekamo končno obsodbo nad razmerami v Rusiji, moramo vsekakor pregledati razvoj, gospodarske razmere in psiho naroda ter vlastodržcev. Ni vse eno ob kakšnih razmerah in pogojih se je izvršila revolucija. Važno je ob tem vprašanju tudi, kakšen interes in v koliki meri ima rusko prebivalstvo na revoluciji, tisto prebivalstvo, ki je vzgojeno v zasebnokapitalističnem duhu ter je vodilo šele boj za osvobojenje iz fevdalnega sistema. Narod v celoti ne more imeti zmisla za boljševiške teorije, ki bi se utegnile deloma vcepiti ob dobri vzgoji šele novi generaciji. Ti razlogi nam dovelj jasno pričajo, da prelevjtev tako ogromnega naroda kakor je ruski, iz konzervatizma in letargije v štirih letih ni mogoča.

Na drugi strani pa imamo komunistične teoretičarje, med njimi idealne ljudi, ki pa neobhodno potrebujejo organizatorje za gospodarstvo, državno upravo, prosveto itd. Praktične ljudi je moral idejni komunizem vzeti iz krogov prejšnje vladavine, iz krogov prejšnje državne administracije in militarizma. Že to dejstvo samo mora imeti absolutno posledico, da se pojavljajo z osebami tudi v upravi in družbi običaji prejšnjega birokratizma in terorizma.

Prezreti pa ne smemo še enega glavnih pogojev, ki diktira boljševiškemu sistemu grozoviti terorizem, ki ga po naših pojmih večkrat ni mogoče opravičevati. Kapitalistične vlade imajo v svojih rokah vse niti gospodarstva. Z gospodarsko močjo vlada buržuazija, državni aparat ji pa služi le kot sredstvo, ki izvršuje njih zakone v neki duhomorni obliki, c kateri pravijo, da je bolj civilizirana kakor ona v Rusiji.

Popolnoma drugačno je pa razmerje v Rusiji. Boljševiška organizacija je razmeroma majhna, stranka šteje le prav majhen odstotek prebivalstva. Kmetiško prebivalstvo, socialni revolucionarji, malomeščanstvo je zunaj stranke. Boljševiki so hoteli podržaviti vse imetje, toda to ni šlo; hoteli so izvesti temeljito gospodarsko revolucijo, toda duši seljaka in velike večine naroda to ni odgovarjalo, zaraditega je državna uprava mogla z uspehom usvojiti le majhen del gospodarstva. Ruska vlada torej nima odločilne gospodarske moči v svojih rokah, zaraditega ne more graditi svojo oblast ne v prepričanje naroda, ne v svojo gospodarsko moč, ampak le na diktaturo, na militarizem, ki ga prav posebno goji, in vzgojo ter propagando.

Vzroki ruskega terorizma, kolikor niso pretirani, so po pojmih boljševiške vlade utemeljeni, ker bi sicer ne mogli obvladovati nad dvestomiljonskim narodom, ki se terorizma boji, a brez tega bi se med njim razvila agitacija proti sistemu.

Če presojamo ves položaj tako, bomo razumeli taktiko boljševiške vlade, bomo razumeli, da se je sistem terorizma v velikem delu prenesel z osebami v državno upravo. Iz težke gospodarske krize, iz stavk, iz pošiljanja vojaštva, ki je najboljše preskrbljeno, iz kraja v kraj, lahko sklepamo, da ima ruska vlada ogromne težkoče v vzpostavitvi kmetijstva, industrije in uprave sploh. Kapitalistično, ali celo fevdalno vzgojeni narod pozna le sebe, ne vidi pa družbe ter se ne zaveda, da družba potrebuje produkcije, blaga, pridnih rok in glav, če se hoče gospodarsko dvigniti.

Tako presojajmo razmere v Rusiji, pa bomo marsikaj razumeli, če potem sistem obsojamo ali ne. Za nas, ki vsekakor ne poznamo podrobnosti, je merodajno obče veljavna konsekvenca, da nasilje ni dobro, še slabša je krivica; oboje maščuje naravni razvoj sam. Tega bi se moral zavedati oficielna Rusija, če hoče na svoji revolucionarni poti doseči s preobratom, ki se je izvršil, pa je znatno popustil, postal revizionističen, res znatne uspehe.

Pasji dnevi in „ofrtna“ Ljubljana.

Pasji dnevi so nastopili, vsakdo jih občuti, nevzdržna vročina pritiska, da komaj dihamo in ne obeta se nam nič dobrega.

Nekateri ljudje se tem pasjim dnem vedo izogniti: enostavno si dajo doma po služinčadi povezati in napolniti kovčke in hajdi z izvoščkom na kolodvor ter se odpeljejo v gorska letovišča, da si tam s svežim zrakom izkašljajo gledališki prah, ki so se ga navžili med sezono.

Minuli teden pa je Ljubljana oblekla svoje praznično krilo, avtomobili so švigali po ljubljanskih ulicah in v njih so sedeli tisti ljudje, ki so se do sedaj izognili ob pasjih dnevih vročini ter pohiteli na Bled, v Bohinjsko Bistrico in v druge prijazne kraje.

Pripeljali so se v Ljubljano visoki dostojanstveniki, da počaste sokolski zlet s svojo prisotnostjo.

Prve dni so na velikem telovadišču tekmovail dijaki, seveda ne vsi, tisti, ki so pri orlih, so šli v Brno, kjer imajo Orli svoj zlet; drugi dijaki in dijakinje, ki so zaposleni v ljubljanski okolici po opekarnah in ki po 10 ur na dan prenašajo opeko, da se z delom prežive, ti tudi niso tekmovali. Ti so tekmovali v prenašanju in skladanju opeke in ti dijaki in dijakinje imajo prave pasje dneve na pekočem solncu. Ti vsi niso niti videli, kako je okrašena Ljubljana. Tudi ob svojem prostem času niso šli gledat izprevodov, ki so se vili tri dni po ljubljanskih ulicah, ker so bil upehani od dela in solnca, pa tudi, ker niso radovedni na pestre in slikovite narodne noše, ker vedo, da ta noša ni pristna, da so bili v narodne noše oblečeni advokati, vaški štacunarji z dežele, lesni trgovci in birti. Vedo tudi, da v sedanjem sokolskem razvoju ni najti Tyrševega idealizma, marveč se v njem vzgaja militarizem ali bolje rečeno, bili so to simptomi, seveda ne po volji velike večine sokolstva, jugoslovanske Obrane.

Pravega naroda nisi našel v vrstah. Delavec in kmet, ki tvorita pri nas 90% prebivalstva, nista bila zastopana. Zdelo se je človeku kakor ob zadnjih dnevih — Pompejev, kakor bi se bližal udarec šibe božje onim, ki so jo zaslužili.

Konec je slavnostnih dni in politiki so pijani sijajnega uspeha, ki jim ga je prinesel vsesokolski zlet.

Milijone in milijone velja taka prireditev, in ljudje se že vprašujejo, od kod se je jemalo; drugi pa pravijo, bo že g. Kumanudi plačal, vsaj je uvedena trošarina na življenske potrebščine, in zadnje dni so se cene dvignile tako, da so tudi za naše gospodinje nastopili novi pasji dnovi.

Čim se sloves navdušenja izčisti, bom o prireditvi še kaj povedal.

V čigavem imenu dela?

(Dopis z dežele.)

Nedavno sem čital v „Jutru“ članek o raznih socialnih zavodih v Ljubljani Bil je polemičnega značaja. Spisal ga je brez dvoma tajnik demokratske stranke Franc Majcen, ki se je skušal v njem oprati očitka, da dela po naročilu od zgoraj. Besedam člankarja nisem dosti verjel, ko pa sem dobil v roke pismo, katerega prepis prilagam, pa že celo ne. Original pisma sem poslal na drugo mesto, da ga po potrebi uporabi. Naslov lahko povem. Iz pisma je razvidno, da dela g. Majcen po naročilu od zgoraj. Bil sem tudi na shodu Majcnovem v Mariboru. Povedal je isto, kar je bil že ponovno napisal v „Jutru“ in „Delavskem listu“. Nič stvarnega, same zabavljice; šele proti koncu je poročal malenkost o novem zavarovalnem zakonu. Poslušalcev je bilo komaj 40, sami mali obrtniki. To Vam pošiljam, cenj. uredništvo, s pooblastilom, da dopis in pismo lahko priobčite. Sledi podpis.

Pismo slove:

Tajništvo demokratske stranke
Ljubljana.

Narodni dom, I. nadstropje.
Telefon št. 123.

Ljubljana, dne 22./7. 1922.

Št. 2928.

Okrožnemu tajništvu Demokratske stranke

v

N.

Po naročilu g. ministra dr. Žerjava bom priredil po vseh centrih, zlasti industrijskih, predavanja o bolniškem in nezgodnem zavarovanju. V zvezi z novim zavodom moram proučevati posebej vse nove socialne zakone in naredbe.

Preiskava preiskovalne komisije v bolniški blagajni, kjer sem sodeloval, je končana. Podala je mnogo poučnega, kar bo zanimalo delavce in delodajalce, ker daje pouk, kako se ne sme več goditi, ako se hočemo izogniti prevelikim bremenom.

Materijal imam zbran in predavanje pripravljeno.

Ravno te dni se izvrše tudi dalekosežne izpremembe ter imenovanje direktorija Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani. Zanimalo bo dalje vprašanje stavbe v Ljubljani, dalje penzijski zavod, pri katerem se pripravljajo tudi neke čudne stvari.

Za Štajersko plat sem na razpolago za predavanje prihodnji teden med 16. in 29. julijem. Lahko se vrši radi mene čez dan ali na večer.

Pristop naj bi imeli tudi pristaši drugih strank. Dejstvom, ki jih morem iznesti, nihče ne bo mogel oporekati. **Stvar se smatra taktično za velepomembno.** (Podčrtalo uredništvo.)

Prosim Vas torej, da mi obratno sporočite, ali želite, da pridem predavat eden navedenih dni. Vabilo lahko priobčite v listih. Poskrbeti pa bi bilo treba za primerno vdeležbo, samo petim ali desetim se ne izplača prirejati tega. Je pa nujno potrebno, da se obrtništvo kakor delavstvo zanima za sedaj aktualna vprašanja. Ako sedaj stvar zanemarijo, potem se ne eni ne drugi ne smejo pritoževati, če se bo zgodilo kaj, s čimur ne bodo zadovoljni.

Prosim torej obratnega odgovora, da vem razpolagati s časom.

Z demokratskim pozdravom

F. Majcen sr.

Vsak komentar je odveč, ker pismo samo pove, v čigavem imenu dela g. Majcen, ki smatra svoje shode ne za stvarno, ampak **za taktično velepomembne!** Je vredno zabeležbe!

POLITIČNI PREGLED.

Dr. Šusteršič se vrača v domovino in se namerava udeleževati v političnem življenju. Njegovo sodelovanje v klerikalni stranki je postalo izključeno, ker je v svoji znani brošuri obsodil klerikalizem in ga vrhutega od voditeljev konservativne struje v SLS, dr. Korošca i. dr. loči osebno sovraštvo, od katoliških mladinov pa njegovo monarhistično naziranje. Pač pa škili na samostojno kmetsko stranko, ker se z njenim kmetskim programom in z njeno oportunistično realno politiko v bistvu strinja. Računa s tem, da bi s svojim pristopom pritegnil v SKS precej pristašev klerikalne stranke, ki so nezadovoljni z razmerami v stranki. Poleg tega pa računa tudi na kratek spomin volicev in upa, da bi se samostojni kmetje hitro nanj privadili. Sicer se pa tudi opravičeno sklicuje na to, da je ves čas svojega političnega delovanja dosledno zastopal agrarne interese in je tik pred prevratom celo snoval nekako samostojno kmetsko stranko. Dr. Šusteršič ima že direktno zvezo z vplivnimi možmi v SKS in bo stvar v kratkem dozorela.

Minister dr. Žerjav se že baha. „Jutro“ z dne 15. t. m. poroča o poteku kronskega sveta, ki se je vršil ob sokolskem zletu v Ljubljani. Med drugim sta, pravi „Jutro“, dr. Kumanudi in dr. Žerjav sprožila vprašanje o draginji in uradništvu. Ministri se pa niso zedinili o vprašanju. Zaraditega se je izvolil poseben ministrski komite, v katerem so: finančni minister Kumanudi, minister trgovine Vilović, minister za socialno politiko dr. Žerjav in minister za kmetijstvo Pucelj. Dr. Žerjav je tudi poročal, da bo komiteju na protidraginjski seji predlagal, da se zapro meje za izvoz živil, dokler se ne zagotovi doma prehrana. Žerjav je tudi povedal, da bo invalidski zakon kmalu gotov in da se preureja stanovanjski zakon tako, da bodo kapitalisti radi zidali hiše. (Veliko podraženje stanovanj!) V „Jutru“ nam je gospod minister mnogo obljubil. Najbrže se je spomnil, da smo ga zadnjič vprašali, naj pove, zakaj je minister za socialno politiko. „Jutro“ je sedaj objavilo nekakšno poročilo o kronskem svetu, ki pa, kar se tiče draginje, uradniškega in stanovanjskega vprašanja, ne pove nič določnega; vsa njegova samohvala se zdi skrivnostna, ki nas napolnjuje z bojaznijo, da se skriva za njo krivonosi parkelj, ki prinese delavstvu še več gorja. V tej misli nas tudi utrjuje poročilo o sestavi komiteja, ki naj stavi predloge glede omejitve draginje. Finančni minister Kumanudi nema para, to je ena; trgovski minister ima žitne trgovce in veletrgovce rad, bivajo v Belgradu in Banatu, kaj ga briga draginja; minister za kmetijstvo je sam za draginjo in se že sedaj z uspehi po svojih shodih v tem pogledu hvali. In končno minister za socialno politiko že vē, kakšne ljudi ima v komiteju — pa bo rekel: predlagal sem, pa so odklonili. Bodimo resni! Vsa ta barantija se nam zdi komedija, iz katere ne more nastati nič posebnega, nič učinkovitega. V teh vrsticah smo povedali, česa se bojimo. Minister g. dr. Žerjav naj se pa zaveda, da ga bo delavstvo še vprašalo, če smatra ministrstvo za socialno politiko res za to, kar bi moralo biti, ali pa le za ministrstvo, ki likvidira obstoječe socialne ustanove?

Kronski svet v Ljubljani. V ponedeljek se je vršil v Ljubljani kronski svet. S tem je dobil vsesokolski zlet svoj posebni poudarek in posebno važnost.

Princ Jurij je razburjen, ker je Pašičeva vlada spravila njegovo zadevo v javnost. Tudi politični krogi se obregajo ob to Pašičevo taktiko, češ, da naj bi se bila uredila zadeva interno. Princ je dobival 12.000 frankov na mesec, vrhutega pa posamezne zneske od brata, sedanjega kralja

Aleksandra. Odkar ima kralj zvišano civilno listo mu obljublja na leto 600.000 dinarjev, če ostane v Jugoslaviji, če bi prebival v inozemstvu po 320.000 frankov. Vsa zadeva po mnenju meščanskih krogov škoduje princu kot članu dinastije na ugledu. Kako bo vlada rešila ta spor, še ni znano, zakaj Pašič gre na počitnice.

Število poslancev. Za novo skupščino je določil državni zbor 313 poslancev. Opozicijonalno časopisje obsoja, da so vzeli pri določanju mandatov za podlago ljudsko štetje iz leta 1910 in dali s tem prednost srbijanskim pokrajinam, ki so po vojni redkejše obljudene. Demokratsko - radikalna koalicija je izvršila to iz strankarskih ozirov. Zasigurati si hoče na ta način v bodoči skupščini večino, pa je dala tam, kjer računa na uspeh, več mandatov kot drugje. K temu je niso vodili separatistični, srbijanski, to so ji marveč narekovali strankarski oziri. Kajti glasov srbijanskega delavnega ljudstva, srbijanskega razrednega proletarijata se prav tako boji, kot glasov prečanskega delavstva. S tem načinom razdelitve pa bo umetno zvečana moč agrarskih krogov in industrijski proletarijat tudi od bodočega parlamenta ne sme pričakovati zaščite.

Nova narodna skupščina. Novi volini zakon za narodno skupščino zmanjšuje število poslancev. Doslej je imela narodna skupščina 416 poslancev, nova zbornica jih bo imela le 313. Na 40.000 prebivalcev se voli en poslanec. Poslancev dobe Srbija in južna Srbija 112, Bosna-Hercegovina 48, Hrvaška, Slavonija in Srem 66, Slovenija 25, Dalmacija 16, Crna gora 7, Banat, Bačka in Baranja 34, Belgrad 2, Zagreb 2 in Ljubljana 1. — Kdaj bodo volitve pa še ne vemo!

Ali ne bo nič z amerikanskim posojilom? »Hrvat« poroča, da so v Ameriki banke podpisale šele 5 milijonov dolarjev in da ne kažejo nobenega interesa na posojilu. Blerova skupina sama pa ima le 15 milijonov. Če je to res, potem pridejo naše finance v krizo in valuta bo napravila velik skok — najbrže zopet navzdol.

Radić. Štefan Radić je igral v Hrvaški veliko vlogo med množicami, zlasti kmetiškim prebivalstvom. Množice naroda so ga dvignile in psiha teh množic ga nosi, dokler bo vplival njegov demagoški radikalizem in republikalizem. Radić je imel vpliv, ga ima še danes, toda po psihi, ki jo je Radić pospeševal med narodom, je preokret njegove politike nemogoč, če bi se še tako rad naslonil na Pašiča, Protiča ali katerokoli meščansko stranko. Njegova politika postaja smešna, ker ni znal izrabiti trenutka svojega največjega vpliva, da bi bil vodil svoje množice na pot realne politike. Radič je izobražen človek, a politik ni, ker ne vidi in ne zna računati z bodočnostjo. Radićeva politika more imeti le eno posledico, ta je, da se bo njegova stranka razcepila na drobce in v kaosu, ki je že sedaj v Hrvaški, bodo prav lahko zasidrale svoje politične sile stranke sedanjega režima. V tem tiči velika napaka. Za nas je seveda politična karijera Radića popolnoma postranskega pomena, ker vemo, da Radič ne bo rešil narodu niti ne najmanjše politične zadeve, razen s kričanjem in sklicevanjem na množice, katerim je vcepil idejo, o kateri je pa sam prepričan, da je ne bo mogel izvesti. Zasluga Radićeva je edino le ta, da je hrvaški narod politično zbudil, čeprav v nejasni ideologiji. S tem je pa tudi završil svojo veliko misijo.

Kralj, kraljica in Pašić so odšli na Češko v Marija Lazne. Pašića bo nadomestoval med tem minister za notranje stvari Timotijević.

Izvršilni odbor druge internacionale. Izvršilni odbor druge internacionale je imel danes teden v Pragi sejo. Ramsay Macdonald, ki je med vojno vedno zastopal pacificično stališče v nasprotju z mnogimi drugimi, je odložil tajniško mesto druge internacionale. Pred letom 1919. je bila pisarna v Bruslju, od tedaj pa v Londonu. Na njegovo mesto stopi Tom Shaw, ki deluje v tekstilni organizaciji, govori mnogo jezikov in ima izredni organizatorski talent. Izvršilni odbor je nameraval sklicati začetkom oktobra v Hamburg splošno konferenco, ki jo je pa seja zopet odgodila, zlasti v ta namen, da izdela komisija, ki je bila določena na Amsterdamski seji, svoje predloge glede organizacije internacionale. Komisija je imela pred štirinajstimi dnevi svoj prvo sejo v Bruslju. Konferenca druge internacionale v Hamburgu kakor tudi konferenca dunajske mednarodne delovne zveze v Karlovih varih sta v tem edini, da se s splošnim kongresom počaka, dokler komisija izdela svoje predloge. Obravnav glede spojitve druge internacionale in dunajske internacionale pa doslej še ni bilo, dasi je seja druge internacionale govorila o eventualni spojitvi.

Fašisti za razpust italijanskega parlamenta. V Milanu je zborovalo vodstvo fašistovske stranke, ki je sklenilo zahtevati razpust parlamenta. Verojetno je, da bo vlada tej zahtevi naklonjena, ker se nadeja, da bodo fašisti pri novih volitvah še hujše terorizirali volilce kakor pri prvih volitvah, ko so volilcem, ki niso bili „italianissimi", zapirali pot na volišče (Istra).

D' Annunzio je padel z balkona svoje vile in se močno potolkel zlasti po glavi. Poškodbe niso nevarne. — Srečna Italija!

Avstrija ne dobi kredita. Londonska konferenca predloži zahtevo Avstrije zvezi narodov v odobrenje. Avstrija je hotela ustanoviti novo banko, da sanira finance. Valuta pa je v Avstriji tako padla, da bi banka s svojim kapitalom nič ne pomenila in sedaj še v Londonu — brca.

Obletnica nemške republike. Dne 11. avgusta je minilo tri leta, odkar je bila sprejeta v Weimar-ju ustava nemške republike. Doslej v Nemčiji niso slavili obletnice, letos pa po težkih izkušnjah, da še vedno preveva mnogo Nemcev monarhistični predsodek, po poizkusih prevrata, političnih umorih, je nemški narod prišel do prepričanja, da je v znak republikanizma treba obletnico proslaviti ter s tem dokazati, kako nemški narod ceni priboritev republike. Celo Bavarska, ki je imela vedno separatistične težnje ter je sabotirala državni zakon v zaščito države, je ta dan, torej prav ob obletnici, razveljavila svoj sklep, da ne bi priznavala vseh določb zakona, ter sklenila, da ga priznava v celem obsegu. Nemški narod je praznoval slovesno ustanovitev republike takrat, ko so diplomati v Londonu kockali za Nemčijo; v kljub in v protest jo je slovesno praznoval.

Rešitev reparacijskega vprašanja ponesrečila. Posvetovanja, ki so se vršila v Londonu več tednov zlasti z ozirom na Francijo, ki je vsekakor hotela izprešati iz Nemčije obrok, ki je dotekel. Nemška valuta je silno padla, zaraditega Nemčija ne more plačati, pa je prosila pri vrhovnem svetu za odgoditev obroka. V istem času zahteva tudi Amerika dolgove privatnih dolžnikov od Anglije in Anglija od svojih zaveznic, med njimi tudi od Francije. Poincaré je priznal na londonski konferenci, da je Francija v težki finančni krizi. Dolg Nemčije je znašal na reparacijah v aprilu 1921. približno 132 milijard zlatih mark. Nemčija ni plačevala obrokov redno. Sedaj se pa predlaga popolni moratorij za leti 1923. in 1924. Lloyd sicer pravi, da se Nemčije ne sme tirati v obup. Toda tudi Francija ne! Mi ne maramo razkosati Nemčijo, mi hočemo uiti le poginu. Francija ima dovelj davkov, ohranja se le s kreditom, zlasti pa še, če bi se dovolil Nemčiji moratorij. Poincaré pravi dalje, da Nemčija ni resno obdavčena. Ako bi se dovolil Nemčiji moratorij, zahteva Francija za Nemčijo kontrolo, izkoriščanje državnih rudnikov in gozdov ter udeležbo na velikih industrijskih družbah itd. Končno je izjavil Poincaré, da je v teh izvajanjih nepopustljiv. Razpravljanje se je vleklo še nekaj dni, a končno se je komisija razšla, ter bo razpravljala morda o stvari zopet čez tri mesece. Francija je torej v zadregi. Ako se ne zedinijo antantne države v kratkem, pride do razpada velike antante, kar utegne imeti za posledico velike gospodarske katastrofe tudi pri veliki antanti.

Irska vstaja zlomljena. Angleške čete so zavzele zadnjo trdnjavo Cork, v kateri so vladali irski vstaši. S tem je zaenkrat završen večji odpor irskih boriteljev za svobodo.

Grčija je ustavila svoje operacije proti Carigradu, ker je dobila oster ukor od velike antante. Antantni vrhovni komisarji so sklenili, da skličejo čimprej posebno konferenco v Benetke, na kateri se reši orientsko vprašanje.

Španska vlada je podala demisijo.

DNEVNE VESTI.

Uradniki in postranski zaslužek. Uradniška pragmatika zagleda luč sveta, če se vmes ne zgodi kakšna nesreča, pozno jeseni. Omenili smo že, da bo nova pragmatika disciplinarni red za uradnike, materialno pa ne bo prav nič zalegla, ker je draginja že zdavnaj prekoračila ono mejo, ki je bila podlaga nameravani regulaciji uradniških plač. Demokratsko časopisje in uradniki to že sami uvidevajo, zato se je pričela diskusija o postranskem zaslužku uradništva. In glej, demokratski listi in nekateri uradniki (najbrže tudi demokrati) se zavzemajo za postranski zaslužek uradnikov, ker hočejo s tem odvrniti sum nelojalnosti demokratske in radikalske stranke napram uradništvu. Čudno je to stališče, ki se lahko razlaga na več strani. Lahko si razlagamo, da demokrati svetujejo uradništvu, naj se da podkupljevati, mislimo si pa tudi lahko, da nima dovelj dela, kar pa za vestnega uradnika ne more veljati. Neki list omenja, da so postranski zaslužki navadno korita in teh ni mnogo. In drugi uradniki, ki imajo svoj poklic, ki imajo nalogo čuvati zakon, svojo avtoriteto in avtoriteto oblasti, pa naj prosjačijo tam okolo za zaslužke. Uradnik, ki hoče napraviti na svojem službenem mestu svojo dolžnost, dolžnost po svojih duševnih zmožnostih, ta ne bo imel ne časa, ne moči, da bi opravljal postranske službe. Uradnik v državni službi ni samo zato, da rešuje akte in jih podpisuje, uradnikova dolžnost je tudi gledati na to, da ta urad napreduje, da se ta urad moderno razvija, zasleduje probleme popolnosti. Če uradnik ni tak, če nima časa za vse to, potem je uradnik ne uradnik, ampak kuli, hlapec birokratičnih paragrafov, ki bi ga pač lahko opravljal tudi dobro izpopolnjen avtomat. Kdo bi bil mislil, da se bodo „visoko inteligentni" demokratski listi tako nizkotno izražali o državnem uradništvu, ki dere za njimi čez drn in strn, čeprav jih demokrati in radikalci že drugo leto vlečejo za nos? Demokrati se zavedajo, da bo uradniška pragmatika slaba, zaraditega, da bi se opravičili in pokazali uradništvu novo rešitev in upanje, so mu jeli priporočati postranski zaslužek, kar je pa za uradništvo silno poniževalno in žaljivo. Uradništvo naj se plača za svoje delo tako, da bo moglo dostojno živeti! Edino to stališče je pravilno, ki ga pa demokrati s svojim predlogom predrzno negirajo.

Ljubljanska anketa o draginji, ki se je vršila minuli teden, je bila jako bogata na lepih besedah. Vsi udeleženci so bili mnenja, da je treba ukreniti vse. Kaj je vse, bomo videli. Med drugim so omenjali tudi klavnice in hladilnice. »Slovenski Narod« je napisal v slavospev ankete »to so besede na pravem mestu«. Nehote smo se spomnili ob tej priliki na soglasni sklep občinskega sveta ljubljanskega, ki je sklenil najeti posojilo, da zgradi moderno klavnico in hladilne naprave. Gospod namestnik pa je sklep občinskega sveta razveljavil. V stvari je nesoglasje. Namestnik g. Hribar je bil v zmislu svoje odločbe proti sklepu občinskega sveta, na anketi pa je soglašal in še sam poudarjal potrebo takih ustanov. Sedaj nastane interesantno vprašanje, ali je gospod namestnik spremenil svoje stališče ali pa je kakšna druga sila izjalovila sklep ljubljanskega občinskega sveta. Dokler v tem oziru ni pojasnila, se moramo čuditi tej nelogiki.

Čudna logika. Minuli teden so našli v Mariboru bolno, izstradano ženo, ki so jo zapodili iz bolnice. V cestnem jarku je obležala. Pretresljiva socialna slika je tak dogodek, to radi priznavamo. Žena je inozemka, državna bolnica jo je pognala, ker ne mara imeti stroškov s tujci. »Slov. Narod« je poročal o tem dogodku in pristavil zlobno opazko, da se s siromaki tako postopa, ker je občina v socialističnih rokah, čeprav je državna bolnica odpustila ženo. Država bi morala v tem primeru ali oskrbovati ženo ali jo pa poslati v domovino. Občina ni imela z njo nič opraviti, kar naenkrat je pa vsemu kriva socialistična uprava.

Delavska zbornica in draginjska anketa v Ljubljani. V „Jutru" je zlobno naglašal najbrže kak „bolj velik mladi demokrat", da Delavska zbornica ni bila zastopana na draginjski anketi. Stvar je bila taka. Vabilo je bilo dostavljeno na tajnikovo stanovanje, dočim je on bival tiste dni zunaj Ljubljane, torej je jasno, da ni dobil vabila ne on ne kateri drugi član Delavske zbornice. Ankete se tudi krščanski socialci niso udeležili. Iz poteka ankete je pa razvidno, da res ni imelo delavstvo prav nobenega interesa udeležiti se ankete, ker so jo menda, razen sklicatelja, če sodimo po besedah, smatrali udeležniki za parado.

Poglavje o draginji. Policijsko ravnateljstvo je izdalo prigodom sokolskih slavnosti v Ljubljani vse hvale vreden poziv, da bo najstrožje kaznovan, kdor bo cene živilom navijal. Cene živilom po gostilnah se res niso zvišale, pač pa so se ponekod porcije zmanjšale tako, da si jih mogel najti le s povečalnim steklom. V torek je kronski svet razpravljal o draginji, v sredo so porcije ostale kakor prejšnji dan, cene so pa poskočile... Hura!

Oplankana Ljubljana. Iz Spodnje Šiške nam pišejo: Lattermanov drevored v Ljubljani izgublja vedno bolj svoj prvotni značaj. Kmalu ga bodo same planke. V novem Kochovem načrtu Ljubljane je ta prostor še vedno označen z »Lattermanov drevored.« Pravilen naziv bi bil »Za plankami«. — Nekaj več estetike bi pa že lahko pripisovali sedanji občinski upravi.

Draginja. Prvi dan: Dr. Žerjav je naznanil na prvi seji kronskega sveta, da bo stavil komiteju predlog, da se ukine izvoz, dokler se ugotovi potreba naših pokrajin. "Jutrov" odgovor na to: **s tem začenja boj proti veleagrarni politiki.** — Drugi dan: Kronski svet sklene povišanje izvozne carine. „Jutro" smatra drugi dan, da je tudi to uspešno sredstvo za pobijanje draginje. — Nas zanima vprašanje: je-li stavil Žerjav svoj naznanjeni predlog? Kaj so morda potrebščine za doma že kar čez noč ugotovili?!

Boj proti draginji se je pričel. Že drugi dan po predlogu dr. Žerjava v kronski seji se je podražil sladkor za 34 K, kava za 3 K, kruh za 2 do 4 K itd. Šlo bo, šlo! — seveda rakovo pot.

Značilno. Pred sokolskim izletom je znal in vedel mestni magistrat zapretiti gostilničarjem in trgovcem, če bi navijali cene. Za sokolski zlet je mogel popraviti magistratno poslopje itd. Skratka: za sokolski zlet je magistrat vedel za svoje naloge in svoje dolžnosti. Menda je bil tudi tržni nadzornik Plemelj te dni v svojem uradu.

Sokolski zlet v Ljubljani. Prireditev, ki jo je aranžiralo sokolstvo, je bila impozantna. To mora vsakdo priznati, ne da bi pretiraval, ne da bi podcenjeval slavnost, ki so jo obiskali gostje iz vse Jugoslavije, Primorja, Čehoslovaške, Belgije, Francije in Algira. Take pestre družbe v krojih in v narodnih nošah Ljubljana še ni videla in smelo trdimo,

da je bila prireditev na vrhuncu. Zdi se nam, da je bila ta prireditev, ki je tudi organizatorično uspela, kulminacijska točka v razvoju, toda ne zaradi tega, da bi ideja sokolstva „svoboda, krepkost, demokratizem in človečnost“ že izvršila svojo nalogo, marveč zaraditega, ker se je postavilo v absolutno službo strankarstva. Ne opravičujemo ne Orlov ne Sokolov, ker vemo, da je v teh organizacijah preveč zavladala politika, in sicer meščanska, dasi obe organizaciji reflektirata na vse stanove, ne meščanske in delavstvo. Ako prevlada v takem društvu ta ali ona razredna politika, je logično, da ponehava v njej iskrenost ter se mora prej ali slej ločiti razred od razreda. Vzemimo samo primer. Minister za socialno politiko je demokrat g. dr. Žerjav. Kot minister in demokrat je silno poslabšal socialno zakonodajo. Delavstvo mu je torej opravičeno nasprotno. In tu nastane vprašanje, kako naj delavski razred podpira njegovo politiko? Tu se pokaže dejanska razlika. In tu je napaka, ki ne obeta prida za sokolstvo.

Žurnalistična cvetka. O slavnostnem sokolskem pohodu minuli torek je zapisal neki ljubljanski dnevnik, poročajoč o vozniku, ki je zavriskal: Ta vrisk je izpodbudil tudi druge in naenkrat se je začulo tako vriskanje, da se je zdelo kot da se nahajamo res tam med našim zdravim in poštenim kmetskim ljudstvom...

Bolnišnice v Sloveniji namerava baje novi sanitetni šef dr. Katičić sanirati na ta način, da bo zvišal oskrbnino za III. razred na 100 kron na dan. Saniranje bo šlo torej na račun delavskih žepov. Tako saniranje bi lahko izvedel vsak carinik.

Zdravstveni svet za Slovenijo je svoj čas sklenil, da sme sanitetni šef postati le oni zdravnik, ki ga bo zdravstveni svet priporočil. Minister za narodno zdravje se je na ta sklep požvižgal: dr. Krajca je kratkomalo odslovil, na njegovo mesto pa delegiral penzijonista dr. Katičića iz Zagreba. Ne vemo, kaj bi rekli Hrvatje, če bi minister na tak način poslal v Zagreb Slovenca. Slovenski zdravniki — molče.

Hitra operacija. Kakor nam poročajo, je novi sanitetni šef dr. Katičić na nos na vrat odstavil dr. Alojzija Krajgerja kot ravnatelja javne bolnišnice v Ljubljani. Seveda brez vsake formalne preiskave. Za kulisami se že šepeta, kdo bo njegov naslednik. Kaj porečejo zdravniki k temu? Menda nič. Najprej dr. Krajec, za njim dr. Drobnič, sedaj dr. Krajger! Kdo pride še na vrsto?

Občinski davek za ponočni obisk gostiln in kavarn se je za slavnostnih dni v Ljubljani tako površno pobiral, da ima mestna občina najmanj pol milijona kron škode. Minulo soboto gostje davčnih listkov niti na zahtevo niso mogli dobiti. To je tem večji škandal, ker se enak davek pobira tudi v Zagrebu in Pragi, od koder je bilo največ gostov. Ne le tak, temveč še večji davek. Radovedni smo, koliko ovadb so kontrolni organi napravili.

Proračun mestne občine ljubljanske za l. 1922.-23. se zniža za plačo, katero prejema mestni tržni nadzornik. Kakor čujemo, pride dotični znesek v proračun dvornega maršalata, ki povrne mestni občini ljubljanski tudi znesek za l. 1921-22.

Socialni vestnik.

Volitve delavskih zaupnikov.

V smislu zakona o zaščiti delavcev z dne 28. II. 1922 ima pomožno osobje, zaposleno v obrtnih, industrijskih, trgovskih, prometnih, rudarskih in njim podobnih podjetjih pravico, izvoliti svoje zaupnike.

Takoj ob početku veljavnosti zakona o zaščiti delavcev pa se je izkazalo, da bodo skušali podjetniki hote ali nehote gaziti ta zakon, krčiti delavstvu še te pravice, ki jih nudi ta zakon. — Klasičen primer za to nudi razglas načelnika delavnice južne železnice v Mariboru, s katerim odreja ta gospod izvedbo volitev novih zaupnikov.

Njemu je gotovo dobro, prav dobro znano, da je zakon o zaščiti delavcev že davno razglašen in je torej v polnem obsegu v veljavi. Pa kaj to! Kljub temu je razglas v vsem obsegu protizakonit! Poglejmo, kako odreja volitve! Aktivno volilno pravico milostno dovoli vsem delavcem, ki so v staležu in so jugoslovanski državljani. V posebni točki pa še razglaša, da delavke ne volijo in ne morejo biti voljene.

Zakon določa seveda v tem pogledu precej drugače. Aktivno volilno pravico imajo vsi delavci obojega spola, ob času volitev zaposleni v podjetju, ki so dovršili 18. leto. Torej: zakon jugoslovanskega državljanstva ne zahteva. Vrhutega še izrecno poudarja, da imajo aktivno volilno pravico delavci obojega spola. Pa kaj briga zakon načelnika mariborske delavnice!

Pasivno volilno pravico pa daje načelnik delavnice delavcem, ki so 24 let stari, služijo najmanj eno leto pri južni železnici, so jugoslovanski državljani in obvladujejo jugoslovanski jezik v govoru in pisavi. (Potrdilo o cepljenih kozah je najbrže pozabil!) Temu nasproti določa zakon, da imajo pasivno volilno pravico ob pogoju, da uživajo državljanske pravice, vsi polnoletni in pismeni volilci obojega spola, zaposleni v podjetju. Torej: zakon ne govori o 24 letih, zakon ne govori o enoletni zaposlitvi itd. Čemu taka kuratela s strani načelnika mariborske delavnice?!

Delavstvo zahteva, da se spoštuje in uvažuje vsaj zakon. Vsake volitve, protizakonito izvedene, so neveljavne in delavstvo bo čuvalo, da se taki slučaji ne bodo nič več ponavljali.

Predaleč bi zašli, če bi pisali še o protizokonitem načinu izvedbe volitve zaupnikov. Skratka: razglas načelnika delavnice krši zakon o zaščiti delavcev in delavstvo se po tem razglasu ne more in ne sme ravnati.

Prihodnja seja ravnateljstva osrednjega urada za zavarovanje delavcev se bo vršila v pondeljek 28. avgusta 1922 v Zagrebu. Ta seja bo obravnavala v prvi vrsti štatut, ki ga je izdelal načelnik Jaklič. S tem korakom bo dana osrednjemu uradu možnost, da prične sistematično organizacijo socialnega zavarovanja v državi. — Vsekakor pa je utemeljena zahteva delavstva, da se organizacija pospeši, današnje neurejeno stanje likvidira in izvedejo čimpreje volitve. O statutu samem pa bomo še izpregovorili.

Kapitalisti in proletarijat. Te dni je slavil kapitalistični razred svoj praznik, prirejajo se razni zleti, pojejo slavnostne himne v znak veselja in zadovoljstva. V Ljubljani je vse veselo in živo, prepojeno veselja kakor še nikoli. Stotisoči in milijoni kron so se potratili (precej tudi iz državne blagajne, torej tudi denar, ki je določen za socialne zavode, za katere seveda država nima para), in to vse samo za zabavo. Kavarne so polne, prirejajo se gledališke predstave in gostije, katerih si ubogi delavec niti od daleč ne more predstavljati. Čemu pa se vse to prireja? Odgovor je lahek. Za ljudi, ki imajo denar, za ljudi, kateri izrabljajo tlačeni delavski razred na razne načine, samo da si omogočijo čim slajše življenje. Kapital ne prizna nikogar nad seboj, ker misli, da je sam največji bog na zemlji in da drugega boga ni nad njim. Kakor po celem svetu tako tudi pri nas kapital vodi gospodarstvo, to pa samo zato, da čim lažje in čim več izsesa iz ubogega delovnega ljudstva. Noč in dan tehtajo, kako bi za najnižjo mezdo kupili delovno silo in kako bi iz nje v najkrajšem času iztisnili največje profite. Kapital bolj in bolj goni delavsko moč k hitrejšemu delu, na vsak način mu hoče skrajšati čas počitka. Dočim omejujejo delavcu počitek in praznike, pa slave kapitalisti vedno več svojih praznikov, seveda to vse na račun delavskega razreda. Dočim meče kapital tisoče in tisoče, celo milijone, za slavnosti, umira delovno ljudstvo lakote. Mizarji so že tri tedne v stavki, ker s svojo dosedanjo mezdo ne morejo več živeti, brivski pomočniki že teden dni enako tudi mizarji v Celju, katerim so hoteli ubogi mojstri že itak nizke mezde še celo znižati za K 5 na uro. Usnjarskim delavcem, so zvišali mezde za 10 odstotkov obenem pa zahtevajo, da delajo 9—10 ur na teden na ta način bi se seveda brezposelnost povišala in glad pa povečal. Dočim kapitalisti nič ne delajo, pa silijo delavski razred, da gara noč in dan, seveda, da bi potem lažje sami slavili svoje takoimenovane slavnosti na račun delavskih žuljev, na račun zatiranih in tuberkuloznih njih otrok. Sodrugi! delavci! Odprite oči in možgane in ne dajte se voditi za nos od takih krvosesov, katerih edina želja je piti vašo kri. Rešiti teh kriviljnih pohlepnežev pa vas morejo samo razredno zavedne strokovne organizacije; zatorej sodrugi, vsi do zadnjega tja!

Cene v kavarnah so kavarnarji v Ljubljani znatno zvišali. Ali so cene pretirane ali ne, je težko trditi absolutno. Nedvomno se pa potrebščine v tem kratkem času od zadnjega zvišanja niso podražile za 70 do 80 odstotkov. Preveč, zdi se nam, je udomačena navada, da je treba imeti velik dobiček, kar je zlasti za one kavarne potrebno, ki nimajo večjega obiska. To stališče je pa napačno. Pri nas je običaj, da je v kavarni solidna postrežba, so časopisi na razpolago, pa gre. Ob nesolidni uredbi, pa ne more biti obiska. Ako pa nastane nepotrebna draginja, no, potem ne bo gostov, ljudje ne bodo čitali in kavarna postane res luksus za milijonarje. Najbolj značilno pa je, da podjetniki nočejo izboljšati plač svojim uslužbencem že dve leti. Te dni smo imeli velik obisk po gostilnah in kavarnah, uslužbenci so delali naporno po 12, 13 in še več ur na dan, ponoči in podnevu. Gostje niso dajali napitnin, ker drugod to ni običaj, uslužbenci pa so morali garati neusmiljeno, ne da bi jih podjetniki primerno odškodovali. In če imajo podjetniki take uslužbence, ki ne znajo zahtevati svoje pravice, potem imajo prav, da jih izkoriščajo in prav, da se niti pogajati nočejo z njimi. Kakšno ime si pa pridobe s tem v svetu, ko doslej veljajo kot uvidevni podjetniki, morda še inteligentni in socialno čuteči, to je drugo vprašanje, na katero ne morejo odgovoriti brez sramu.

Stavka rudarjev v Ameriki je končana.

Osrednji urad državne borze dela v Ljubljani naznanja, da se je s svojo podružnico iz prejšnjih prostorov v Gradišču št. 4 preselil v poslopje mestnega magistrata (pritličje, nasproti zglaševalnega urada) Mestni trg, kjer bosta odslej naprej uradovala.

Gospodarstvo.

Borza v Ljubljani. Sporočajo nam, da se v kratkem otvori v Ljubljani borza za blago in vrednote ter menda tudi za valute. Pripravljalna dela so v polnem teku. Z veseljem beležimo to vest, kajti borza bo za naše trgovstvo, industrijo in za narodno gospodarstvo sploh prevažnega pomena. Začasno tajništvo ljubljanske borze posluje v Ljubljani, v hiši Slovenske banke, Cankarjevo nabrežje, I. nadstropje (vhod za vodo). Uradne ure vsak dan od 16.—18. ure.

Sovjetska Rusija in Ukrajina bosta razstavili jeseni na praškem velesejmu svoje surovine in polprodukte.

Rusija je izdala že letos za 300 triljonov in 203 milijarde rubljev papirnatega denarja.

Nove novčanice po 1000 Din. Koncem avgusta bo dala Narodna banka v promet nove novčanice po 1000 Din. Te novčanice se izdelujejo v Parizu.

Železniška tarifa v Madžarski se poviša s 1. septembrom pri osebnih vlakih za 150 odstotkov, a pri brzovlakih za 200 odstotkov. Povišanje velja za osebe in prtljago.

Izdajatelj in odgovorni urednik dr. L. Perič.
Lastnik Konzorcij „Zarje“. — Tiska tiskarna J. Blasnika nasl. v Ljubljani.

Najboljše in najvarnejše naložite svoje prihranke v

Hranilnem oddelku

!! Delaj, zbiraj, množi in vlagaj !!

Konsumnega društva za Slovenijo, Ljubljana.

Obrestuje hranilne vloge po **5½%**
vloge proti ½ l. odpovedi po **6%**
brez odbitka rentnega in invalidnega davka

Poštni predal št. 13. Pošt. ček. rač. št. 10.532.
Telef. Int. št. 178. Brzj. nasl. „Kodes“ Ljubljana

Vloge se lahko vplačujejo osebno ali pa potom položnic v **centrali** v Ljubljani ali pa v **podružnicah:** Celje, Štore, Rogatec, Litija, Kamnik, Tržič, Radovljica, Borovnica, Gorje, Koroška Bela, Sava, Jesenice, Mojstrana, Kranjska gora, Ljubno, Pragersko, Ptuj, Maribor, Ribnica na Pohorju, Fala, Št. Lovrenc na Pohorju, Guštanj, Prevalje, Leše, Mežica, Črna I., Črna II.

Hranilni kapital K 5,000.000. **Vlagajmo prihranke v lastno hranilnico!**